

Sygn. akt V U 487/23

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2024 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim V Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w następującym składzie:

Przewodniczący: Sędzia Urszula Sipińska-Sęk

Protokolant: st. sekr. sądowy Zofia Aleksandrowicz

po rozpoznaniu w dniu 11 stycznia 2024 r. w Piotrkowie Trybunalskim na rozprawie

sprawy z wniosku B. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

o ustalenie kapitału początkowego

na skutek odwołania B. M.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T.

z dnia (...). sygn.: (...)

zmienia zaskarżoną decyzję w ten sposób, że przyznaje wnioskodawcy B. M. prawo do ustalenia kapitału początkowego z uwzględnieniem jako okresu składkowego okres zatrudnienia od dnia 1 października 1974 roku do dnia 30 czerwca 1975 roku;

Sygn. akt VU 487/23

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia (...) roku Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. ponownie ustalił kapitał początkowy B. M., który wyniósł na dzień 1 stycznia 1999 roku 110 203,61 złotych.

Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. od 1 stycznia 1990 roku do 31 grudnia 1989 roku. Wskaźnik wysokości kapitału początkowego wyniósł 90,63%. Podstawę wymiaru kapitału początkowego w wysokości 1106,49zł. ustalono w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 90,63% przez kwotę bazową wynoszącą 1220,89 złotych.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął 277 miesięcy okresów składkowych (23 lata 1 miesiąc i 29 dni), współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego -66,63% oraz średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach dla osób w wieku 62 lat – wynoszący 209 miesięcy.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy nie uwzględnił okresu od 1 września 1974r. roku do 30 czerwca 1975r., gdyż nie został wystarczająco udowodniony.

W odwołaniu B. M. kwestionował decyzję w zakresie nie doliczenia mu do kapitału początkowego okresu nauki w szkole zawodowej od 1 września 1974r. do 30 czerwca 1975 r.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o jego oddalenie. W uzasadnieniu podniesiono, że wnioskodawcy nie zaliczono do stażu pracy okresu nauki w szkole zawodowej od 1 września 1974r. do 30 czerwca 1975 r., gdyż brak jest dokumentów potwierdzających okres nauki.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Wnioskodawca B. M., urodzony (...), w dniu 29 września 2003 roku złożył wniosek o ustalenie kapitału początkowego.

(dowód: wniosek k. 1 akt ZUS)

W kwestionariuszu dotyczącym okresów składkowych i nieskładkowych wnioskodawca podał, że w okresie od 1 października 1975 roku do 12 października 1981r. był zatrudniony w (...) (...) (...), od 13 października 1981 roku do 31 marca 1989 roku w (...), a od kwietnia 1989 roku do nadal prowadzi działalność gospodarczą.

(dowód: kwestionariusz k. 2 akt ZUS,)

Decyzją z dnia 11 lipca 2005 roku organ rentowy ustalił B. M. kapitał początkowy na dzień 1 stycznia 1999 roku na kwotę 105 499,02 złotych.

Do obliczenia podstawy wymiaru kapitału początkowego oraz obliczenia wskaźnika wysokości podstawy przyjęto przeciętną podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne z 10 kolejnych lat kalendarzowych tj. od 1 stycznia 1980 roku do 31 grudnia 1989 roku.

Wskaźnik wysokości kapitału początkowego wyniósł 84,36%. Podstawę wymiaru kapitału początkowego w wysokości 1029,94zł. ustalono w wyniku pomnożenia wskaźnika wysokości podstawy wymiaru wynoszącego 84,36% przez kwotę bazową wynoszącą 1220,89 złotych.

Do ustalenia wartości kapitału początkowego organ rentowy przyjął 23 lata 2 miesiące tj. 278 miesięcy okresów składkowych, współczynnik proporcjonalny do osiągniętego do 31 grudnia 1998 roku wieku oraz okresu składkowego -66,40% oraz średnie dalsze trwanie życia wyrażone w miesiącach dla osób w wieku 62 lat – wynoszący 209 miesięcy.

(dowód: decyzja roku k. 17-18 akt ZUS)

W dniu 18 maja 2023 roku B. M. złożył wniosek o ponowne ustalenie kapitału początkowego przez zaliczenie do stażu pracy okresu nauki w (...) (...) w B. od 10 marca 1975 roku do 1 października 1975 roku na podstawie nowych dokumentów w postaci legitymacji ubezpieczeniowej wydanej 10 marca 1975 roku.

(dowód: wniosek - k. 22 -23 akt ZUS , legitymacja – k. 24-24 odwrót akt ZUS,)

Wnioskodawca w okresie od 1 września 1973 roku do 30 września 1974 roku był uczniem (...) (...) w B., uczył się zawodu cieśla-stolarz. W dniu 1 października 1974 roku szkoła ta została przekształcona w (...) (...) w B. (...) Przedsiębiorstwa (...) w B.. Szkołę tą wnioskodawca ukończył (...) roku.

W pierwszym roku nauki w szkole zawodowej wnioskodawca miał 4 dni nauki w szkole oraz 2 dni praktyk w warsztatach szkolnych po 6 godzin dziennie.

W drugiej klasie wnioskodawca miał 3 dni nauki i 3 dni pracy na budowie po 8 godzin dziennie, która była prowadzona przez Przedsiębiorstwo (...). Wynagrodzenie w tym okresie bez potrąceń wynosiło 600zł., a od maja 1975 roku – 650zł.

Przedsiębiorstwo (...) wypłaciło wnioskodawcy wynagrodzenie z tytułu pracy jako uczeń w wysokości:

- w październiku 1974r. – 552zł.
- w listopadzie 1974r. – 579zł.
- w grudniu 1974 roku- 480zł.
- w styczniu 1975 r. – 570zł.
- w lutym 1975r. -600zł.
- w marcu 1975r. – 498zł.
- w kwietniu 1975r, - 546zł
- w maju 1975 roku – 844zł., w tym 200zł. z tytułu wyrównania potrąceń za 1-4.1975r.
- w czerwcu 1975 r.- 384zł.
- od 384 zł. do 844 zł. miesięcznie. Wnioskodawca z tytułu pracy jako uczeń był ubezpieczony przez Przedsiębiorstwo (...)

(dowód: świadectwa szkolne – k. 8, 9 akt, legitymacja ubezpieczeniowa – k.4-7akt, świadectwo pracy J. S. – k. 12 akt, zeznania świadka J. S.- protokół rozprawy z 11 stycznia 2024 roku, zeznania świadka Z. S.- protokół rozprawy z 11 stycznia 2024 roku, zeznania wnioskodawcy- protokół rozprawy z 11 stycznia 2024 roku, lista płac uczniów – k. 28-37 akt kapitałowych)

***Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych
zważył, co następuje:***

Odwołanie zasługuje na uwzględnienie.

Stosownie do treści art. 114 ustęp 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w sprawie zakończonej prawomocną decyzją organ rentowy, na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, uchyla lub zmienia decyzję i ponownie ustala prawo do świadczeń lub ich wysokość, jeżeli po uprawomocnieniu się decyzji zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawniono nowe okoliczności istniejące przed wydaniem tej decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub ich wysokość.

W będącej przedmiotem osądu sprawie spór sprowadzał się do zaliczenia skarżącemu przy ustalaniu kapitału początkowego okresu zatrudnienia jako uczeń w przykładowej szkole zawodowej od 1 września 1974r. do 30 czerwca 1975 roku. Wnioskodawca na dowód pracy w spornym okresie przedłożył nowy, dotychczas nieznanym organowi rentowemu, dokument w postaci legitymacji ubezpieczeniowej z 10 marca 1975 roku potwierdzającej naukę w (...) (...) w B. (...) Przedsiębiorstwa (...) w B. oraz listy płac za okres wrzesień 1974r. – czerwiec 1975r. potwierdzające wypłatę wynagrodzenia skarżącemu za sporny okres.

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w T. zaskarżoną decyzją odmówił wnioskodawcy zaliczenia do stażu pracy i wysokości kapitału w/w okresu, powołując się na brak potwierdzenia podlegania w tym okresie ubezpieczeniom społecznym.

Zgodnie z treścią art. 173 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 roku, którzy przed dniem wejścia w życie ustawy opłacali składki na ubezpieczenie społeczne lub za których składki opłacali płatnicy składek, ustala się kapitał początkowy.

Zasady ustalania kapitału początkowego określa art. 174 ustawy, który w ustępach 1-3 stanowi:

1. kapitał początkowy ustala się na zasadach określonych w art. 53, z uwzględnieniem ust. 2-12 (ust. 1),
2. przy ustalaniu kapitału początkowego przyjmuje się przebyte przed dniem wejścia w życie ustawy okresy składkowe, o których mowa w art. 6, okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 5 oraz okresy nieskładkowe, o których mowa w art. 7 pkt 1-4 i 6-12, w wymiarze nie większym niż określony w art. 5 ust. 2 (ust. 2),
3. podstawę wymiaru kapitału początkowego ustala się na zasadach określonych w art. 15, 16, 17 ust. 1 i 3 oraz art. 18, z tym że okres kolejnych 10 lat kalendarzowych ustala się z okresu przed dniem 1 stycznia 1999 roku (ust. 3).

Stosownie do treści art. 6 ustęp 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne:

- zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową (pkt 1a);

- zatrudnienia młodocianych na obszarze Państwa Polskiego na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r. (pkt 3)

W spornym okresie wnioskodawca był uczniem (...) w B., która uległa przekształceniu w (...) (...) w B. (...) Przedsiębiorstwa (...) w B.. Sporną pozostawała data tego przekształcenia, gdyż wnioskodawca nie dysponował w tym zakresie stosownym dokumentem. Sąd przyjął, że datą pewną przekształcenia szkoły zawodowej w szkołę dla pracujących była data 1 października 1974 roku, gdyż ta data ma potwierdzenie w wydanym J. S. świadectwie pracy z 19 kwietnia 1996 roku. W tym świadectwie pracy Przedsiębiorstwo (...) S.A w Ł. jako następca prawny (...) Przedsiębiorstwa (...) w B. zaświadczyło, że w okresie od 1 października 1974 roku do 20 czerwca 1975 roku J. S. był zatrudniony w tym Przedsiębiorstwie w charakterze ucznia w zawodzie cieśla-stolarz i był wynagradzany wg obowiązujących przepisów. Okres ten na podstawie w/w świadectwa został przez ZUS zaliczony J. S. do stażu ubezpieczeniowego. Zatem data 1 października 1974 roku jest datą, w której na pewno zasadnicza szkoła zawodowa, so której uczęszczał J. S. uległa przekształceniu w szkołę dla pracujących. W przeciwnym wypadku nie otrzymałby od w/w Przedsiębiorstwa świadectwa pracy potwierdzającego wykonywanie pracy w charakterze ucznia zawodu. W tym okresie – jak zeznał J. S. – uczęszczał on do Zasadniczej Szkoły (...) w B. (...) Przedsiębiorstwa (...) w B. razem z wnioskodawcą, byli w tej samej drugiej klasie. Obowiązkiem uczniów tej szkoły było wykonywanie pracy w Przedsiębiorstwie (...) na budowach przez 3 dni w tygodniu po 8 godzin dziennie. Powyższe potwierdził także drugi świadek, uczeń tej samej szkoły, uczęszczający razem z wnioskodawcą to tej samej klasy – Z. S.. Z kolei fakt otrzymywana wynagrodzenia w spornym okresie wnioskodawca udokumentował listami płac uczniów załączonymi do akt kapitałowych. Potwierdzeniem wykonywania pracy w charakterze ucznia jest też wydana wnioskodawcy w dniu 10 marca 1975 roku legitymacja ubezpieczeniowa, z której wynika że w dacie jej wydania skarżący był uczniem Zasadniczej Szkoły (...) w B. (...) Przedsiębiorstwa (...) w B.. Powyższe pozwala zaliczyć wnioskodawcy do stażu ubezpieczeniowego okres od 1 października 1974 roku do 30 czerwca 1975 roku jako okres zatrudnienia jako uczeń nauki zawodu.

Okres zatrudnienia skarżącego od 1 października 1974 roku do 31 grudnia 1974 roku podlega zaliczeniu do stażu pracy jako okres składkowy na podstawie art. 6 ustęp 2 pkt 3 ustawy. W myśl bowiem tego przepisu do okresu składkowego podlega zaliczeniu zatrudnienie młodocianych na warunkach określonych w przepisach obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1975 r.

W tym okresie zatrudnienie młodocianych regulowała ustawa o nauce zawodu, przyuczeniu do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy z dnia 2 lipca 1958r. (Dz. U nr 45 poz. 226 ze zm.) Wzbronionym było zatrudnianie młodocianych, którzy nie osiągnęli 15 roku życia (art. 2 ustawy o nauce zawodu). Zgodnie z art. 9 ustęp 1 ustawy o nauce zawodu zakład pracy przyjmując młodocianego na naukę

zawodu w celu przyuczenia do określonej pracy oraz odbycia wstępnego stażu pracy jest obowiązany zawrzeć z nim na piśmie umowę określającą zawód albo rodzaj pracy, w jakim młodociany będzie szkolony, czas trwania nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy lub wstępnego stażu pracy oraz zasadnicze obowiązki i uprawnienia młodocianego.

W myśl art. 10 ustawy o nauce zawodu okresy nauki zawodu, przyuczenia do określonej pracy oraz wstępnego stażu pracy są okresami zatrudnienia.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca nie dysponował umową o naukę zawodu, co legło u podstaw odmowy zaliczenia sporego okresu przez ZUS do stażu ubezpieczeniowego. Ze stanowiskiem ZUS nie sposób się zgodzić.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 28 czerwca 2016 r., I UK 256/15, nawet niesporządzenie pisemnej umowy o naukę zawodu nie przesądza o niemożliwości zakwalifikowania spornej pracy jako okresu składkowego z art. 6 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Sąd Najwyższy zważył w podanym wyroku, iż decydujące jest w tym wypadku ustalenie, czy wnioskodawca faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczania do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy. Co równie istotne, Sąd Najwyższy wskazał, iż zatrudnienie młodocianych w rozumieniu ustawy z dnia 2 lipca 1958 r. stanowi okres składkowy wliczany do uprawnień emerytalnych, przy czym ważne jest, że oceniając status prawny ucznia należy badać spełnienie warunków określonych w przepisach o zatrudnieniu młodocianych, obowiązujących w okresie wskazanym przez zainteresowanego jako okres zatrudnienia (tak też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2000 r., II UKN 349/99, OSNAPiUS 2001 nr 11, poz. 398; z dnia 12 kwietnia 2000 r., II UKN 496/99). Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 2017 roku III UK 286/16.

Tym samym należy przyjąć, że brak umowy o naukę zawodu nie wyklucza zakwalifikowania spornej pracy jako okresu składkowego, jeżeli skarżący faktycznie wykonywał zatrudnienie na warunkach określonych w ustawie z dnia 2 lipca 1958 r. o nauce zawodu, przyuczania do określonej pracy i warunkach zatrudniania młodocianych w zakładach pracy oraz o wstępnym stażu pracy.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca wykazał, że wykonywał zatrudnienie w takich warunkach, gdyż przedłożył listy płac, z których wynika, że pobierał jako młodociany w trakcie praktycznej nauki zawodu wynagrodzenie oraz legitymacje ubezpieczeniową, z której wynika, że był zgłoszony do ubezpieczenia przez zakład pracy. Wreszcie wynika to pośrednio ze świadectwa pracy J. S., który odbywał razem ze skarżącym w spornym okresie naukę zawodu, w tym samym zakładzie pracy, w którym w/w okres został uznany przez zakład pracy za okres zatrudnienia na stanowisku ucznia w zawodzie cieśla-stolarz. Okoliczności te potwierdzili przesłuchani w charakterze świadków: J. S. i Z. S..

Skoro z zeznań świadków i wnioskodawcy oraz list płac i legitymacji ubezpieczeniowej wynika, że wnioskodawca był zatrudniony w E. nieprzerwanie do 30 czerwca 1975 roku to także dalszy okres od 1 stycznia do 30 czerwca 1975 roku podlega zaliczeniu jako składkowy do stażu ubezpieczeniowego na podstawie art. 6 ust 2 pkt 1a ustawy emerytalnej, zgodnie z którym za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem 15 listopada 1991 r. okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne

zatrudnienia po ukończeniu 15 lat życia na obszarze Państwa Polskiego - w wymiarze nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy, jeżeli w tych okresach pracownik pobierał wynagrodzenie lub zasiłki z ubezpieczenia społecznego: chorobowy, macierzyński lub opiekuńczy albo rentę chorobową. Wnioskodawca pracował w w/w okresie przez trzy dni w tygodniu, co odpowiada połowie wymiaru czasu pracy i pobierał wynagrodzenie.

W wyroku z dnia 6 kwietnia 2006r. II UK 185/06 Sąd Najwyższy przesądził zaś, że dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j.: Dz.U. z 2004 r. Nr 39, poz. 353 ze zm.) za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 2 i art. 6 ust. 2 tej ustawy, nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę opłacania przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne. Sąd Najwyższy stwierdził, że uzależnienie

uznania okresu zatrudnienia wykonywanego w poprzednim stanie prawnym za okres składkowy od opłacenia przez pracodawcę składek, kłóciłoby się z zasadą równego traktowania wszystkich ubezpieczonych sformułowaną w art. 2a ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych. Wprowadzałoby bowiem zróżnicowanie pracowników pozostających w zatrudnieniu przed wejściem w życie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych przez nałożenie obowiązku wykazania faktu opłacenia składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne tylko na niektórych a nie wszystkich pracowników. Wynika to stąd, że na gruncie wydanego na podstawie art. 33 ust. 2 ustawy o organizacji i finansowania ubezpieczeń społecznych rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 29 stycznia 1990 r. w sprawie wysokości i podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne, zgłaszania do ubezpieczenia społecznego oraz rozliczania składek i świadczeń z ubezpieczenia społecznego (t.j.: Dz.U. z 1993 r. Nr 68, poz. 330 ze zm.) obowiązek imiennego zgłaszania do ubezpieczenia społecznego miały zakłady pracy zatrudniające nie więcej niż 20 pracowników, a zakłady zatrudniające większą liczbę pracowników zgłaszały ich do ubezpieczenia przez podanie łącznej liczby pracowników zatrudnionych w okresie rozliczeniowym (§ 12 ust. 3 i 4). W przypadku nieuregulowania przez pracodawcę zatrudniającego więcej niż 20 pracowników składek na ubezpieczenie społeczne w należnej wysokości, nie było możliwości stwierdzenia faktu opłacenia składek na ubezpieczenie konkretnego pracownika.

Skoro wykazanie faktu opłacenia składek przez pracodawcę nie było wymagane do uznania większości pracowników za ubezpieczonych i w konsekwencji uznania ich okresu zatrudnienia za okres składkowy, nie można przyjąć, że dla wąskiej grupy pracowników wprowadzono dodatkowy warunek, jakim jest opłacenie składki przez pracodawcę. Warunki uzyskania prawa do świadczeń lub ich wysokości nie mogą być bowiem zróżnicowane w stosunku do pracowników w zależności od wielkości zatrudniającego ich zakładu pracy.

W konsekwencji dla uznania okresu zatrudnienia wykonywanego przed wejściem w życie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych za okres składkowy w rozumieniu art. 6 ust. 2 tej ustawy nie jest wymagane wykazanie przez osobę ubiegającą się o emeryturę lub rentę faktu opłacenia przez pracodawcę składek na pracownicze ubezpieczenie społeczne.

Jeżeli zatem fakt pozostawania w zatrudnieniu został udowodniony, okres tego zatrudnienia jest okresem składkowym nawet w przypadku, gdy pracodawca nie zgłosił pracownika do ubezpieczenia.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Okręgowy na podstawie art. 477 § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i orzekł jak w sentencji.